AFDELING A: LEESBEGRIP

VRAAG 1: ARTIKEL

Lees die artikel hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS A

SHALEEN SURTIE-RICHARDS
Sy was volksbesit!

1 Shaleen Surtie-Richards (1955–2021) is op Upington in die Noord-Kaap gebore. Sy het daar en in die Kaap grootgeword. As kind het sy klavierlesse geneem, ballet gedoen en tennis gespeel.

2 Shaleen se pa was 'n skoolhoof en haar ma was 'n onderwyseres. Haar ouers se betrokkenheid by onderwys het haar laat besluit om in hulle voetspore te volg. Nadat sy as kleuterskoolonderwyseres studeer het, het sy tussen 1974 en 1984 in Upington en Kaapstad skoolgehou.

3 Alhoewel sy daarvan gehou het om met kindertjies te werk, wou sy baie graag drama doen. Sy het by 'n dramagroep aangesluit en as amateur in verskillende stukke gespeel. Sy het ook gehelp met die Departement van Onderwys se Teater-in-Onderwys-projekte. Die akteur, Rouston Stoffels, het Shaleen se dramatalent raakgesien en haar oorreed om die onderwys te verlaat. In 1984 het sy met haar professionele loopbaan as aktrise begin.

4 Shaleen het geen formele opleiding as aktrise gehad nie. Sy het net haar natuurlike speeltalent en vurige passie vir drama gehad. Sy het van stories gehou en sy het in stories gespeel.

5 Shaleen het drama op die verhoog, in films, op televisie en oor die radio vertolk. Haar eerste professionele rol was in 1985, toe sy die rol van Hester in Athol Fugard se *Hallo en Koebaai* gespeel het. Vir hierdie rol het sy die Fleur du Cap-toekenning as beste aktrise ontvang. En dan was daar haar onvergeetlike rol as Fiela Komoetie in die film, *Fiela se Kind*, in 1988. In 2009 het sy nog 'n Fleur du Cap-toekenning vir haar rol in *Shirley Valentine* ontvang. Shaleen was 'n bekende by verskillende kunstefeeste in Suid-Afrika, byvoorbeeld die Klein Karoo Nasionale Kunstefees. In 2008 was *Shirley Valentine* die gewildste produksie by die KKNK.

LIVEWORKSHEETS

6 Op televisie het Shaleen vir baie lank die rol van Ester Willemse, beter bekend as Nenna, in Suid-Afrika se eerste sepie, *Egoli: Plek van Goud*, vertolk. Met hierdie rol het sy diep in Suid-Afrikaners se harte gekruip. Sy het ook haar draai in ander bekende sepies soos *7de Laan* en *Generations* gemaak. So het "Aunty" Shaleen volksbesit geword. Sy was ook een van die beoordelaars van die sangkompetisiereeks, *Supersterre*. Op radio het sy as verteller gewerk en in 1994 in die radiodrama, *Kanna Hy Kô Hystoe*, opgetree.

7 Shaleen het baie hard gewerk. 'n Mens kan maar net kyk na alles wat sy tussen 2011 en 2021 gedoen het en jy sal sien dat sy byna elke jaar 'n ander rol gespeel het. Sy het geniet wat sy gedoen het. Toe sy eenkeer gevra is wat sy as hoogtepunt in haar loopbaan sou beskou, het sy gesê daar is nie net een ding om uit te sonder nie. Alles wat sy gedoen het, was vir haar hoogtepunte. In haar lang loopbaan van byna 40 jaar het sy verskeie pryse ontvang. Sy het ook in Londen opgetree.

8 Shaleen se gesondheid het die laaste paar jaar agteruitgegaan. Sy het aan diabetes gely en ook met haar hart en longe gesukkel. Sy het twee beroertes gehad. In 2012 het sy ineengestort terwyl sy besig was om gelyktydig aan twee produksies te werk. Sy was lank in die hospitaal. Die nag van 7 Junie 2021 is sy op 66-jarige ouderdom in haar slaap in 'n gastehuis in Kaapstad oorlede. Dit was terwyl sy besig was om aan die televisiereeks, *Arendsvlei*, te werk.

9 Suid-Afrika het 'n legende verloor. Haar dood het mense bewus gemaak van baie Suid-Afrikaanse akteurs wat dikwels swaarkry. Shaleen het groot sukses in haar loopbaan behaal, maar in die laaste paar jaar van haar lewe het sy gesukkel om werk te kry.

10 Tydens haar begrafnisdiens in Kaapstad was daar sang, lag en trane. Familie, vriende, kollegas en aanhangers onthou Shaleen met liefde en respek. Almal stem saam dat sy nie net haar talent met ander gedeel het nie, maar ook haar warmte en opregtheid.

11 M-Net het 'n dokumentêre program oor Shaleen se lewe en werk gemaak: *Shaleen Surtie-Richards: I am who I am*. Hierdie titel pas baie goed by hierdie unieke vrou wat haar lewe voluit geleef het. Sy kon mense oor verskillende agtergronde heen inspireer. Die Naledi-Teatertoekenning wat sy in 2015 vir haar lewenslange bydrae tot drama en teater ontvang het, was welverdiend.

[Verwerk uit *Huisgenoot*, 17 Junie 2021, Wikipedia, e.a.]

LET WEL:

- Beantwoord AL die vrae.
- Skryf net die vraagnommer en die antwoord neer.

1.1 Na watter TWEE dinge verwys die twee datums tussen hakies in reël 1? (2)

1.2 Op watter dorp is Shaleen gebore? (1)

LIVEWORKSHEETS

1.3 As kind het Shaleen nie veel belangstellings gehad nie.

Motiveer in jou eie woorde waarom hierdie stelling ONWAAR is. (1)

1.4 Shaleen was eers 'n kleuterskoolonderwyseres. Gee TWEE redes waarom sy dit as loopbaan gekies het. (2)

1.5 Watter loopbaanverandering het Shaleen in 1984 gemaak? Verwys na albei beroepe. (2)

1.6 Skryf EEN woord uit paragraaf 5 neer wat vir ons sê dat mense Shaleen altyd sal onthou vir haar rol as Fiela Komoetie in *Fiela se Kind*. (1)

1.7 "Met hierdie rol het sy **diep in Suid-Afrikaners se harte gekruip**." (Paragraaf 6)

1.7.1 Word hierdie vetgedrukte woorde LETTERLIK of FIGUURLIK gebruik? (1)

1.7.2 Motiveer jou antwoord op VRAAG 1.7.1 deur te verduidelik wat die vetgedrukte woorde beteken. (1)

1.7.3 Wat was die naam van die karakter wat Shaleen in hierdie rol gespeel het? (1)

1.8 Shaleen het 'n suksesvolle loopbaan gehad. Gee EEN rede uit paragraaf 7 waarom ons so kan sê. (1)

1.9 "Shaleen se gesondheid het die laaste paar jaar agteruitgegaan." (Paragraaf 8)

1.9.1 Watter gesondheidsprobleme het Shaleen gehad? Noem EEN. (1)

1.9.2 Wat het in 2012 met Shaleen gebeur en wat was die oorsaak daarvan? (2)

1.10 Aan watter televisiereeks het Shaleen gewerk toe sy in Junie 2021 oorlede is? (1)

1.11 Kies die KORREKTE antwoord. Skryf die letter (A–D) langs die vraagnommer (1.11) neer.

Shaleen Surtie-Richards: I am who I am is 'n goeie titel vir 'n dokumentêre program oor Shaleen se lewe en werk, want Shaleen ...

A wou hê mense moet haar altyd onthou.
B se naam en van was vir haar baie belangrik.
C wou hê almal moet weet in watter films sy gespeel het.
D het haar nie aan ander mense se opinies oor haar gesteur nie. (1)

LIVEWORKSHEETS

1.12 Shaleen het 'n suksesvolle loopbaan vol hoogtepunte gehad.

Kies die beskrywing in KOLOM B wat by die datum in KOLOM A pas. Skryf die letter (A–E) langs die vraagnommers (1.12.1 tot 1.12.4) neer.

KOLOM A		KOLOM B	
1.12.1	1985	A	Shaleen het 'n tweede Fleur du Cap-prys ontvang.
1.12.2	1994	B	Shaleen het erkenning ontvang vir haar lang loopbaan as aktrise.
1.12.3	2009	C	Shaleen is genooi om in Londen op te tree.
1.12.4	2015	D	Shaleen het vroeg in haar loopbaan reeds 'n prys as beste aktrise ontvang.
		E	Shaleen het drama ook op radio vertolk.

(4 x 1) (4)

1.13 Wat is die funksie van die foto's by hierdie teks? (1)

1.14 ***Sy was volksbesit!***

Waarom is dit 'n gepaste subtitel vir hierdie teks? (1)

LIVEWORKSHEETS

SPOTPRENT

Bestudeer die spotprent hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS B: GRATIS KOFFIE BY WIMPY

[Verwerk uit *Beeld*, 6 Oktober 2021]

1.15 Kyk na die prentjie van die koppie met die glimlag wat saam met die Wimpy-logo in die spotprent is.

1.15.1 Watter atmosfeer probeer Wimpy daarmee skep?

(1)

1.15.2 Pas die kelnerin se houding by hierdie atmosfeer? Motiveer jou antwoord. (1)

1.16 Kyk na die man in die spotprent.

1.16.1 Kies die KORREKTE antwoord uit dié tussen hakies.

Uit die man se lyftaal kan ons aflei dat die kelnerin hom laat (skrik/lag) het. (1)

1.16.2 Motiveer jou antwoord deur na die man se lyftaal te verwys. (1)

1.17 Hoe weet ons dat Hendrik se vrou nie saamgepraat het nie? (1)

1.18 Watter belangrike inligting is weggelaat wat veroorsaak het dat Hendrik en sy vrou die plakkaat verkeerd verstaan het? (1)

TOTAAL AFDELING A: 30

LIVEWORKSHEETS

AFDELING B: OPSOMMING

Lees die teks hieronder deur en voer die instruksies uit.

VRAAG 2

In die somer drink baie mense graag Coca-Cola, maar te veel van hierdie soet drankie is nie goed vir jou nie.

INSTRUKSIES

1. Som SEWE nadele van te veel Coca-Cola in jou EIE VOLSINNE op.
2. Skryf die nadele puntsgewys neer.
3. Nommer die nadele van 1 tot 7.
4. Jou opsomming mag nie langer as 70 woorde wees nie.
5. Dui die korrekte getal woorde aan die einde van die opsomming aan.

TEKS C

DIE NADELE VAN TE VEEL COCA-COLA

Coca-Cola is 'n baie gewilde drankie. Maar wat gebeur as jy te veel daarvan drink?

Coca-Cola bevat suiker, water en geurmiddels. Súiker en jou skaal is glad nie maats nie. Volgens navorsing sal net een blikkie per dag jou elke maand 500 g meer laat weeg. Jy het seker ook al die woord diabetes gehoor. Dit neem regoor die wêreld toe en as jy te veel Coca-Cola drink, loop jý die risiko om ook diabetes te ontwikkel.

Gereelde, gesonde maaltye keer dat die bene in jou liggaam verswak. Baie mense drink eerder Coca-Cola as om gesonde kos te eet. As dit aanhoudend gebeur, sal die bene in jou liggaam verswak en kan jy osteoporose kry. Mense wat hulle tande se emalje oppas, het sterk, gesonde tande wat nie maklik gaatjies kry nie. Een manier om jou tande op te pas, is om minder Coca-Cola te drink.

Coca-Cola bevat selfs meer suiker as lekkergoed. Omdat daar nie 'n balans tussen die suiker, minerale en gas in Coca-Cola is nie, is dit baie nadelig vir jou niere. Jy kan ernstige nierprobleme opdoen. Baie mense moet daagliks medisyne drink vir hoë bloeddruk. Te veel verfynde suiker ontwater die liggaam. Te veel Coca-Cola kan dus tot hoë bloeddruk lei.

Laastens: Coca-Cola se bruin kleur kom nie van bruinsuiker af nie, maar van 'n kunsmatige kleurmiddel. Hierdie kleurmiddel word deur 'n chemiese proses ontwikkel wat jou kanse om kanker te kry, verhoog.

Onthou: voorsorg is beter as nasorg!

[Verwerk uit t2conline.com]

TOTAAL AFDELING B: 10

LIVEWORKSHEETS

AFDELING C: TAAL

VRAAG 3: ADVERTENSIE

- Die taalvrae wat volg, is op die advertensie hieronder gebaseer.
- Die nommering in die advertensie verwys na die nommer van die vraag wat beantwoord moet word.
- Voer die instruksies by elke vraag uit.

TEKS D

[Verwerk uit *Huisgenoot*, 24 Junie 2021]

3.1 Gee die INTENSIEWE VORM van "nuut". (1)

3.2 Watter woord in die advertensie word deur hierdie prentjie ondersteun?

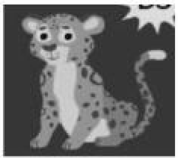

(1)

LIVEWORKSHEETS

3.3 Waarna verwys die woord "Triple" in Zinplex Triple Plus? (1)

3.4 Kies die KORREKTE antwoord uit dié tussen hakies.

In hierdie sin is "opwindendste" 'n voorbeeld van (denotatiewe/emotiewe) taal. (1)

3.5 Watter TWEE OPEENVOLGENDE woorde in hierdie sin dui op partydigheid? (1)

3.6 Hoe probeer die adverteerder die leser oorreed om Zinplex te koop? (1)

3.7 Kies die KORREKTE antwoord om die sin mee te voltooi. Skryf die letter (A–D) langs die vraagnommer (3.7) neer.

Jy sal nie spyt wees as jy vir hulle **Zinplex** koop nie.

Hierdie stelling is 'n MENING omdat ...

A dit nog nie bewys is nie.
B daar statistiek as bewys is.
C baie ouers dit reeds gebruik.
D **Zinplex** nie oral beskikbaar is nie. (1)

3.8 Skryf die sin hieronder as 'n BEVELSIN en begin soos aangedui.

Kinders het net een teelepel stroop per dag nodig.

Begin só: Gee ... (1)

3.9 Watter deel van hierdie advertensie sal jóú as ouer oorreed om hierdie produk te koop? Motiveer jou antwoord. (2)
[10]

LIVEWORKSHEETS

VRAAG 4: STROKIESPRENT

- Die taalvrae wat volg, is op die strokiesprent hieronder gebaseer.
- Voer die instruksies by elke vraag uit.

TEKS E

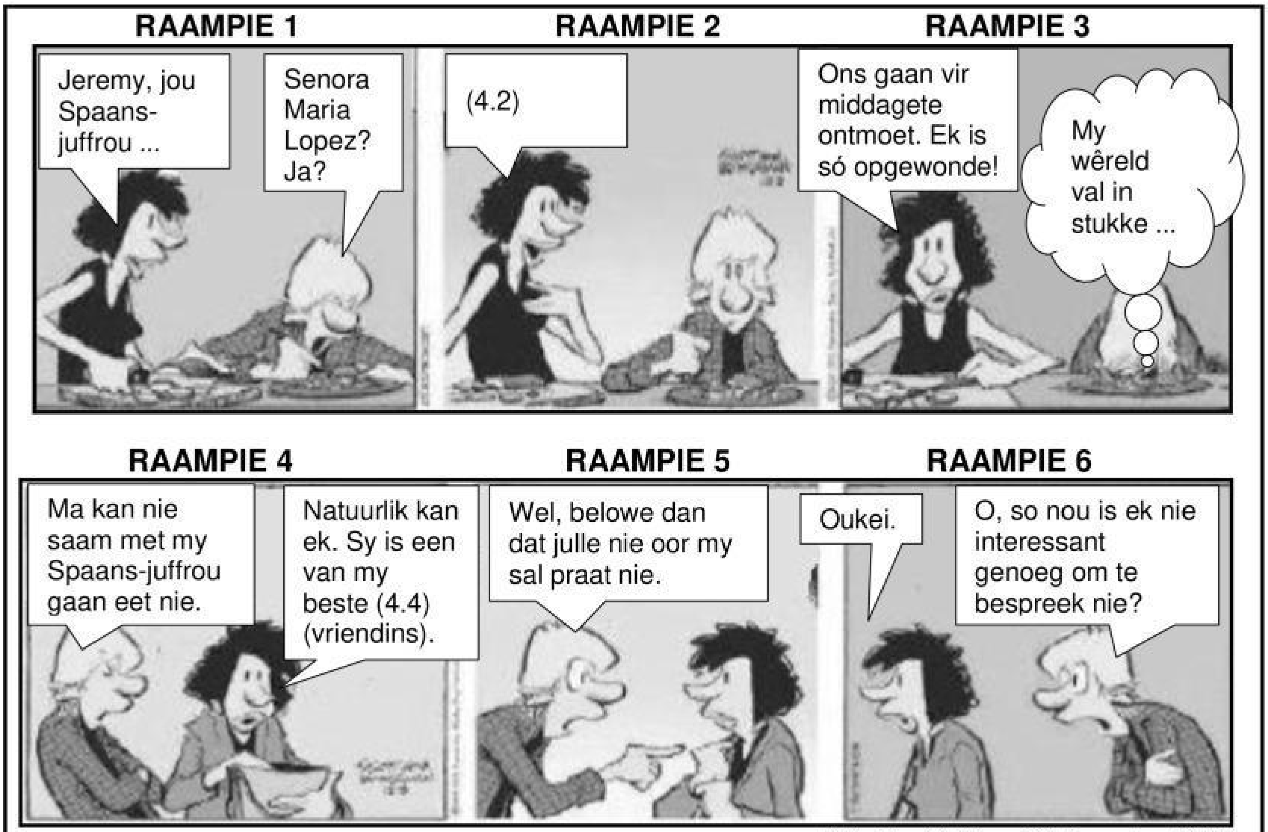

[Uit: *Beeld*, 25 en 26 Augustus 2021]

4.1 Kyk na RAAMPIE 1.

4.1.1 Hoe weet jy dat Ma nie haar sin kon voltooi nie? (1)

4.1.2 Hoekom kon Ma nie haar sin voltooi nie? (1)

4.2 Skryf Ma se woorde in RAAMPIE 2 in die DIREKTE REDE.

Ma sê dat Maria Lopez haar jarelange vriendin is. (1)

4.3 Kies die KORREKTE antwoord om die sin mee te voltooi. Skryf die letter (A–D) langs die vraagnommer (4.3) neer.

Ma se woorde in RAAMPIE 3 dui daarop dat sy ...

A daaraan gewoond is om haar vriendin te sien.
B daarna uitsien om haar vriendin te sien.
C skaam is om haar vriendin te sien.
D bang is om haar vriendin te sien. (1)

LIVEWORKSHEETS

4.4 Gee die korrekte MEERVOUD van die woord tussen hakies in RAAMPIE 4.

Sy is een van my beste (vriendins). (1)

4.5 Hoe ondersteun Jeremy se lyftaal in RAAMPIE 5 die feit dat hy ernstig is oor wat hy sê? Noem TWEE dinge. (2)

4.6 In RAAMPIE 6 wys Ma se liggaamshouding en haar woorde dat sy nie meer so opgewonde voel soos aan die begin van haar gesprek met Jeremy nie. Gee EEN moontlike rede hiervoor. (1)

4.7 Kyk na RAAMPIE 5 en 6.

Waarom is Jeremy se woorde in RAAMPIE 6 **ironies**? Verwys in jou antwoord na RAAMPIE 5 en 6. (2)
[10]

LIVEWORKSHEETS

VRAAG 5: ARTIKEL EN PRENT

- Die taalvrae wat volg, is op die artikel (TEKS F) hieronder gebaseer.
- Voer die instruksies by elke vraag uit.

5.1 Lees die artikel en beantwoord die vrae.

TEKS F

SEUN STEL GOEIE VOORBEELD

Toe Terrence Shipalana twaalf jaar oud was, het hy gehoor die mense kla oor die paaie in (5.1.1) (hom/sy) omgewing. Hulle het gesê die regering maak (5.1.2) (die gate in die paaie reg). Toe besluit Terrence (5.1.3) (self iets doen).

(5.1.4) (In die middae) na skool het Terrence aan die werk gespring. Hy het eers die (5.1.5) (groot) gate gesoek. Dan het hy grond langs die pad gevat en dit (5.1.6) ... hierdie gate gegooi. Hy het net 'n (5.1.7) (roes) graaf en 'n kruiwa gebruik.

Mense wat daar verbygery het, was baie bly oor hierdie werk wat Terrence gedoen het. (5.1.8) (Hulle betaal hom daarvoor.)

Terrence se ma het in 'n (5.1.9) (winkel) gewerk en min geld verdien. Daarom het Terrence 'n deel van sy geld vir sy ma gegee. (5.1.10) (Die ander geld het hy gespaar. Hy kon eendag gaan leer om onderwyser te word.)

Mnr. Manzini, die skoolhoof, het Terrence ondersteun. "Ek moes eenkeer sowat R5 000 betaal vir skade aan my motor as gevolg van die swak paaie. Terrence se herstelwerk het (5.1.11) (my) gehelp om koste te bespaar. (5.1.12) (Ek haal regtig my hoed vir hom af.) (5.1.13) (Is daar niemand anders wat hom 'n bietjie kan help nie?)"

(5.1.14) Met hierdie werk wat Terrence gedoen het het hy 'n noodsaaklike diens aan die gemeenskap gelewer.

[Verwerkte teks]

5.1.1 Kies die korrekte VOORNAAMWOORD uit dié tussen hakies.

Hy het gehoor die mense kla oor die paaie in (hom/sy) omgewing. (1)

5.1.2 Skryf die sin oor en verander die gedeelte tussen hakies in die ONTKENNING.

Hulle het gesê die regering maak (die gate in die paaie reg). (1)

5.1.3 Skryf die sin oor in die INFINITIEF.

Toe besluit Terrence (self iets doen). (1)

LIVEWORKSHEETS

5.1.4 Gee EEN WOORD vir die woorde tussen hakies.

(In die middae) na skool het Terrence aan die werk gespring. (1)

5.1.5 Gee die OORTREFFENDE TRAP van die woord tussen hakies.

Hy het eers die (groot) gate gesoek. (1)

5.1.6 Vul die ontbrekende VOORSETSEL in.

Dan het hy grond langs die pad gevat en dit ... hierdie gate gegooi. (1)

5.1.7 Gee die korrekte DEELWOORD van die woord tussen hakies.

Hy het net 'n (roes) graaf en 'n kruiwa gebruik. (1)

5.1.8 Skryf die sin in die VERLEDE TYD.

Hulle betaal hom daarvoor. (1)

5.1.9 Gee die VERKLEINWOORD van die woord tussen hakies.

Terrence se ma het in 'n (winkel) gewerk en min geld verdien. (1)

5.1.10 Verbind die sinne met die VOEGWOORD tussen hakies.

Die ander geld het hy gespaar. Hy kon eendag gaan leer om onderwyser te word. (sodat) (1)

5.1.11 Gebruik die HOMOFOON van **my** in 'n sin sodat die betekenis duidelik blyk. (1)

5.1.12 Kies die korrekte ANTWOORD uit dié tussen hakies.

As mnr. Manzini sê: "Ek haal regtig my hoed vir hom af," bedoel hy dat hy (simpatie met/respek vir) Terrence het. (1)

5.1.13 Skryf die sin hieronder oor in die INDIREKTE REDE.

Mnr. Manzini vra: "Is daar niemand anders wat hom 'n bietjie kan help nie?" (1)

5.1.14 Skryf die sin hieronder oor en vul die ontbrekende LEESTEKEN in. Onderstreep die leesteken.

Met hierdie werk wat Terrence gedoen het het hy 'n noodsaaklike diens aan die gemeenskap gelewer. (1)

LIVEWORKSHEETS

5.2 Kyk na die prent en beantwoord die vrae.

TEKS G: PRENT EN TEKS

Die gesin maak gereed om die naweek 'n bietjie weg te gaan.

[Verwerk uit clipart-library.com]

5.2.1 Gee 'n SAMESTELLING van die woorde tussen hakies.

Pa, Ma en kinders pak in vir 'n lekker (gesin + vakansie). (1)

5.2.2 Gee die KORREKTE AFRIKAANS vir die woord tussen hakies.

Hulle pak die (*groceries*) in die sak. (1)

5.2.3 Vul die ONTBREKENDE WOORD in die sin hieronder in.

Pa wil graag nuus luister en daarom neem hulle die ... saam. (1)

5.2.4 Vul die ONTBREKENDE WOORD in die sin hieronder in.

Omdat hulle in die bos gaan kampeer, neem hulle ook 'n ... vir lig saam. (1)

5.2.5 Kies die KORREKTE woord uit dié tussen hakies.

Ma sal seker maak dat haar (sonbrille/sonbril) ook saamgaan. (1)

5.2.6 Skryf die onderstaande sin in die LYDENDE VORM.

Ma pak die medisyne in die noodhulpkissie. (1)
[20]

TOTAAL AFDELING C: 40
GROOTTOTAAL: 80

Kopiereg voorbehou

LIVEWORKSHEETS